HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והוו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא (א)(ל"א אדעתא דהכי אין כמה זימנין והוו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא) אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן מטולא לשימשא ומשימשא לטולא אמר לא ושריוה ר' ישמעאל בר ר' יוסי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיהו דרבנן אמרו ליה נדרת אדעתא דהכי אמר להו אין נדרתא אדעתא דהכי אמר להו אין כמה זימנין כיון דחזא ההוא קצרא דמצטערי רבנן מחייה באוכלא דקצרי אמר אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי (ב)ושריה לנפשיה א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא האי נולד הוא דלא מסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא ותנינא (ג) אאין פותחין לו בנולד א"ל בהאי לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן (ד)דביתהו דאביי הוה לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי היא אמרה לקריבה אמר לה תיתסרא הנאתי עלך אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ועברת על דעתיה ואינסבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אילו הוה ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה אמר לא ושרייה רב יוסף ומי שרי כי האי גוונא גאין והתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני רבי יוסי אמר לו ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרתה אמר לו לא והתירו רבי יוסי: **מתני'** דר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר (א) לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: **גמ'** וכיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה

חסורי

רש"י

והוו מצטערי רבנן. והיו נוטעים משמש לצל ומצל לשמש מרוב תוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטתו: **באוכלא דקצרי.** כלי שמשימין בו הכובסין בגדיהן: **אין פותחין בנולד.** שאין ראוי ליארע כזה. אבל הני דאמרן דמצטערי רבנן לאו מילתא דנולד הוא: **אמר ליה האי נמי שכיחי אפיקורי דמצערי רבנן.** כי האי ולא דמי לנולד: **מתני' ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל.** שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי היינו נמי נדרי זרוזין שאינו מדירו אלא כדי לזרזו שיאכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל: **גמ' לא שמע ליה.** האי מודר ולא אתי למיכל בהדיה הואיל והנדר בטל:

אלא

ר"ן

ואילו היה מתחרט על עיקר הנדר יאבד שכר תעניותיו שהתענה אם היה תוהא על הראשונות לפיכך לא היה מתחרט: (ה) **זיל נקילעך.** לכניסת ביתך וכדאמרינן (ו) אקילעא דבי ריש גלותא: **פתח פיתחא לנפשיה.** לא שיתיר רב סחורה לעצמו דהא קי"ל [חגיגה י.] לא יחל דברו (ז) הוא אינו מיחל אלא שמצא פתח שהיה יכול להיות ניתר בו: **כל שהיא תפארת לעושיה.** שהיא מצד עצמה משובחת עד שהיא תפארת לאדם העושה אותה ותפארת לו מן האדם שהכל מקלסין אותו בה. והא רתח רב נחמן כלומר לא נדרתי על דעת שיכעוס רב נחמן שלא תהא דרך ישרה שאכעיס אותו וכי האי גוונא לא מיקרי נולד דשכיח דלירתח גברא רבה כרב נחמן על מי שנדר נדר חזק כל כך אדעתא דכל הני מילי (ח): **על דעתא דמצטערי רבנן.** והאי לאו נולד הוא דשכיח: **ומי שרי הכי.** כלומר מי שרי לפתוח פתח שהנדר מוכיח הפך מאותו פתח שהרי כל עיקר הנדר לא היה אלא שאם תעבור על דעתו תאסר בהנאתו: **אין והתניא מעשה באחד.** אלמא אפילו כי האי גוונא פתחינן. וא"ת ומאי מתמהינן מעיקרא ומי שרי הכי ומה בין זו לנדרי זרוזין דמתני' אדרבה היה לו לומר שהנדר מותר מאליו כהנך דמתניתין וי"ל דלא דמי לנדרי זרוזין דמתני' אין פיו ולבו שוין של מוכר ולא של לוקח שוין שלעולם לא היה דעתו של מוכר שלא יפחות מן הסלע ולא דעתו של לוקח שלא יוסיף על שקל ומש"ה שרו אבל זה דעתו היה להדירה אם תעבור על תנאו ודעתו וכי האי גוונא לאו נדרי זרוזין מיקרו אלא דאיכא פתח שאילו היה יודע שתעבור על דעתו לא היה מדירה ובמתניתין נמי הא כתיבנא לעיל (כא. ד"ה גרסינן) שאם היו מוכר ולוקח מעמידין דבריהם חייל נדרייהו וכדמוכח בירושל' אלא דאפשר שאף במעמידין פותחין פתח לומר אילו היית יודע שהלוקח לא יתן בו סלע כלום היית נודר אם אמר לאו מתירין אותו וכדפתחינן הכא. וא"ת ומאי שנא מהרוצה שיאכל חבירו אצלו ומדירו דא"ר אליעזר בן יעקב (ט) דנדרי זרוזין הוו והא התם פיו ולבו שוין שרוצה שיאכל עמו חברו ואפי' הכי אמרינן דנדרי זרוזין הוו ושרו ממילא י"ל דלא דמי דאילו התם הענין מוכיח מתוכו שאינו אלא זרוז שאין באכילת חברו אלו קפידא כל כך שבשביל זה ידירנו מנכסיו בדוקא אבל בהאי עובדא דדביתהו דאביי דאיכא קפידא טפי לאביי כי מנסבא לה דביתהו לקריבה ודאי איכא למימר דבדוקא הדירה ולאו לזרוז בעלמא ומש"ה פשיטא לן דצריך פתח ואין הנדר בטל מאליו אדרבה מתמהינן היכי שרינן ליה בהאי פתחא: **והיתר נדרים** ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות במקום שאין מומחה וכדאמרינן בהדיא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) אמר רבי חייא בר אבין אמר רב עמרם שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם ואמרינן התם שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דאמר היתר נדרים בשלשה והוא שיהא אחד מהם חכם במקום שאין חכם חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא פירוש האי אחד מהן חכם דבעי ר' יהודה כלומר שיהא אחד משלשתן חכם כגון מאן ליהוי אמר רב נחמן כגון אנא כלומר דבעי רבי יהודה שיהא אחד מהם גמיר וסביר כגון אנא דגמירנא וסבירנא ואמרינן תו התם ר' יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי כלומר חד מינייהו בעינן שיהא גמיר וסביר אבל תרי אע"ג דלא גמירי כיון דכי מסברי להו סברי ומשמע ודאי דחכם דשרי יחידי לר' יהודה דוקא בסמוך דאי בגמיר וסביר בלחוד כרב נחמן סגי א"כ היכי בעי בתלתא שיהא חד מינייהו גמיר וסביר והא מאן דגמיר וסביר בלחודיה שרי נדרא ומה לו להצטרף עם השנים ומאי קאמר אחד מהן חכם במקום שאין חכם דאי בגמיר וסביר סגי בכל מקום שהוא הרי יש בו חכם אלא ודאי ה"ק אחד מהן חכם דהיינו גמיר וסביר במקום שאין חכם דהיינו סמוך דכי איתיה לסמוך לחודיה שרי נדרא. וכיון דלר' יהודה בעי' סמוך ביחידי לרבנן נמי דמדרבי יהודה נשמע לרבנן דבהאי לא פליגי והכי נמי משמע לן בסוף פ' נערה המאורסה (לקמן עח.) דאמרינן מועדי ה' צריכין מומחה פרשת נדרים אין צריך מומחה אלא אפי' ב"ד הדיוטות והא פרשת נדרים ראשי המטות כתיב (י) אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן ביחיד מומחה ומשמע דיחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחין דמועדי ה' מה התם בעיא סמוך ה"נ בעיא סמוך וזהו דעת הרמב"ן ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ו' מהל' שבועות (הל' ה) דחכם מובהק מתיר את הנדרים דלא בעיא סמוך משמע דמפרש הרב ז"ל דהא דאמרי' התם במקום שאין חכם לאו סיומא דמלתא דר' יהודה היא אלא אדרבנן קאי דאמרי שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דאלמא חכם לחודיה מתיר ומהדרינן כעין אמר מר במקום שאין חכם חכם כגון מאן כלומר כגון מאן מתיר ביחידי ואמר רב נחמן כגון אנא כלומר דגמיר וסביר אלמא כל היכא דגמיר וסביר איהו לחודיה שרי נדרא ואע"פ שאינו סמוך וכבר כתבתי זה בפ"ק (דף ח: ד"ה ושמתא) ועוד אכתוב בזה בפרק נערה [לקמן עח:] בס"ד. ושלשה הדיוטות דשרו נדרא כל דמסברי להו וסברי סגי דקיי"ל כרבנן דלא בעו שיהא אחד מהן חכם ומיהו בעינן דכי מסברי להו לסברו דג' לרבנן כשנים לרבי יהודה. ומסתברא דהא דאמרינן שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דמשמע הא במקום שיש חכם אין מתירין משום כבודו של חכם הוא דאיתמר ולכתחלה הוא דלא אבל בדיעבד אשתרי ליה נדרא: **פסקא אף הרוצה להדיר את חבירו.** שאוסר כל נכסיו על חבירו אם אינו אוכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור. מפרש בגמרא: **גמ' כיון דאמר כל נדר וכו' לא שמע ליה ולא אתי לגביה למיכל בהדיה.** לפי שכבר יודע המוזמן שאין נדר חל עליו שכבר בטלו המזמן. ודנין הוא דהוה מצי לשנויי דאמר מדיר בחשאי כדי שלא ישמע המודר אלא דהכי לא אתיא ליה מתניתין שפיר דכיון דקתני אף הרוצה משמע דהא נמי משום נדרי זרוזין מותר ולאו משום תנאי שהתנה וא"כ מאי אף ועוד דאי בכי האי גוונא עסקינן היכי תני ובלבד שיהא זכור [בשעת נדרו] פשיטא שהוא זכור שהרי בשעת הנדר הוא מתנה:

הכי

מסורת הש"ס

א) [כל זה ליתא בהרא"ש בפסקיו פ"ט סי' א] אין כאן מקומו וצ"ל לקמן קודם כיון דחזא ההוא קצרא ל"א והוו מצטערי רבנן וכו', ב) [עי' תוס' ב"ב עד. ד"ה ועכשיו], ג) לקמן סד., ד) ברכות נו. קדושין מה:, ה) [שייך עוד לדף כג:], ו) [מו"ק כד:], ז) [במדבר ל], ח) [ע"כ שייך לדף כג:], ט) [להלן במשנה], י) [במדבר ל],

הגהות הב"ח

(א) במשנה יאמר כל נדר כצ"ל ותיבת לו נמחק:

מוסף רש"י

אין פותחין לו בנולד. בדבר שלא היה בעולם בשעת נדרו עדיין ועתידין לבוא לעולם לאחר שנדר (לקמן סד.).

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה יב סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יב:

ב עיי' מיי' שם בהשגות ובכ"מ:

יג ג טוש"ע שם סעיף ז:

יד ד מיי' פ"ב מהלכות נדרים הל"ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריא סעיף א:

פירוש הרא"ש

קצרא. מכבס בגדים ומקצרן כדאמרי' בהגוזל בתרא [ב"ק קיט:] קצרא שמיה וקצרא שקיל ליה: **אין פותחין בנולד.** דמאחר שאינו מצוי דלא מסיק אדעתיה שיארע דבר זה לא הויא חרטה לעקור הנדר מעיקרו: **שכיחי אפיקורי דמצערי רבנן.** מצערי ת"ח אחרים כי האי עובדא: **ומי שרי.** הדיין לעשות פתח מגוף הנדר ולא לפתוח ממקום אחר: **ועלתה לרגל.** שהיו מתקבצים לשמוע הדרשה ואף הנשים היו נוהגות מצוה לבוא שמה ולראות בכבודה של תורה: **מתני' רבי אליעזר בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו כו'.** בגמ' מפרש לה: **לא שמע ליה ולא אתא בהדיה.** כיון שיודע שבטל נדרו: